

Stemmen

Korte omschrijving

Doorloop de stemprocedure in zijn geheel: van stempas naar het stemmen zelf tot aan het tellen van de stemmen en het bekendmaken van de uitslag. Je legt veel uit, maar je laat de studenten ook zelf stemmen en het stembureau vormen. Als je het beeldverhaal al gedaan hebt, sluit je daarbij aan. Je gaat er nu wat dieper op in en laat studenten zelf stemmen.

Leerdoel

De studenten weten hoe de stemprocedure in elkaar zit, hoe het ritueel rond stemmen verloopt, hoe de stemmen worden geteld en hoe de uitslag bekend wordt gemaakt. Ze weten bijvoorbeeld wat een stempas is, hoe je iemand kunt machtigen, wat een blanco stem is en hoe je een (on)geldige stem uitbrengt. Studenten weten na afloop dat het voor een democratie essentieel is dat verkiezingen vrij, geheim en eerlijk verlopen.

Duur

10 tot 15 minuten

Benodigheden

- Filmpje over democratische verkiezingen
- Stempas
- Stembiljet
- 'Stembus'

Hoe gaat u te werk?

Stap 1

Vertel dat er een paar spelregels zijn om verkiezingen eerlijk en democratisch te laten verlopen. Bekijk het filmpje (1,5 minuut):

<http://www.youtube.com/watch?v=BYzFwPqDT54>

Stap 2

Leid het stemmen in met het verhaal: nadat er in heel veel gemeenten jaren met de stemmachine is gestemd, worden nu overal de rode potloden en de stembussen weer gebruikt. Vertel dat we nu de volledige stemprocedure gaan doen.

Stap 3

Deel stempassen uit. Bekijk die kaart met de studenten. Bespreek ook de volgende vragen:

- Moet je stemmen?
- Wie mag er stemmen (voor welke verkiezingen)?
- Hoeveel stemmen mag je uitbrengen per verkiezing?

Vertel verder ongeveer dit verhaal (in hoofdlijnen):

Stempas of kiezerspas

Met een stempas mag je in elk stembureau stemmen in de gemeente waar je staat ingeschreven. Stembureaus zijn er ook in bijvoorbeeld een winkelcentrum of op het treinstation. De stempas krijg je uiterlijk twee weken voor de verkiezingen thuis gestuurd.

Het kan handig zijn om in een andere gemeente te stemmen dan die waar je staat ingeschreven. In dat geval kun je een kiezerspas aanvragen:

- *Persoonlijk aanvragen*
Je kunt tot vijf dagen voor de verkiezingsdag je stempas laten omzetten in een kiezerspas. Hiervoor moet je je persoonlijk met je kaart melden bij de afdeling Burgerzaken van je gemeente.
- *Schriftelijk aanvragen*
Je kunt schriftelijk verzoeken om je stem op een ander stembureau te mogen uitbrengen. Je doet dit door uiterlijk veertien dagen voor de verkiezingsdag een aanvraagformulier in te dienen bij je gemeente. Deze formulieren zijn verkrijgbaar bij elke gemeente.

Een kiezerspas wordt eenmaal uitgereikt. Raak je hem kwijt, dan wordt geen nieuwe verstrekt. Zowel met een kiezerspas als met een stempas moet je je legitimeren als je gaat stemmen. Bij gemeenteraadsverkiezingen kun je niet in een andere gemeente stemmen, dus een kiezerspas heeft dan geen zin.

Iemand machtigen

Als je niet in de gelegenheid bent zelf te gaan stemmen, kun je iemand anders machtigen dit voor je te doen. Je vult hiervoor de achterkant van de stempas in en geeft die aan een andere kiezer uit je eigen stemdistrict mee. Geef altijd ook een kopie van je identiteitsbewijs mee! Je kunt ook een kiezer uit een ander stemdistrict machtigen. Hiervoor dien je een schriftelijk verzoek bij de burgemeester in. Dit kan tot uiterlijk veertien dagen voor de dag van stemming. Voor zo'n verzoek zijn op elk gemeentehuis formulieren verkrijgbaar.

Stap 4

Beschrijf een stembiljet. Leg uit dat we in Nederland op personen stemmen die (bijna altijd) op de lijst van een partij staan. Je kunt hierbij ook uitleggen over de verdeling van stemmen. Als nummer 1 te veel stemmen krijgt, gaan de andere stemmen naar nummer 2.

Stap 5

Vorm een stembureau. Vraag welke drie studenten het stembureau willen vormen. Leg dit in grote lijnen uit:

De stembureaus zijn in praktische zin verantwoordelijk voor het verloop van de verkiezingen in hun eigen stemdistrict. Ook zijn zij verantwoordelijk voor een juiste toepassing van de regels uit de Kieswet. Het is de verantwoordelijkheid van de voorzitter van het stembureau om de orde in het stemlokaal te handhaven.

Een stembureau is open van 7.30 tot 21.00 uur. Het stembureau stelt, na sluiting van de stemming, de stemtotalen vast, per lijst en per kandidaat. Dit wordt vastgelegd in een proces-verbaal. Dit proces-verbaal is leidend bij de verdere vaststelling van de uitslag (door hoofd- en centrale stembureaus).

Een stembureau bestaat uit drie leden, van wie er één voorzitter is. Het aantal plaatsvervangers is onbepaald.

Op een stembureau dienen permanent minimaal drie leden aanwezig te zijn. Het college van Burgemeester en Wethouders dient tijdig voor iedere verkiezing de leden van elk stembureau en een voldoende aantal plaatsvervangend leden te benoemen. De leden van het stembureau worden aangesteld door het college van B&W van de gemeente. De gemeenten instrueren de leden hoe ze hun stemlokaal moeten inrichten.

De wet stelt geen leeftijdsgrens voor leden van een stembureau. Wel wordt verondersteld dat een lid van een stembureau in staat is om de verantwoordelijkheid te nemen die bij die functie

past. Bij die beoordeling kan leeftijd een rol spelen. Het komt daarom zelden of niet voor dat iemand die jonger is dan achttien jaar tot lid wordt benoemd.

Leg ook uit wat vrije en geheime verkiezingen inhouden: dat niemand mag weten wat je stemt, dat je niet onder druk mag worden gezet of mag worden betaald om op een bepaalde persoon te stemmen.

Stap 6

Deel de ProDemos-stembiljetten uit en laat de studenten stemmen. Op de stembiljetten komen alleen (grote) *partijen* voor (dit in tegenstelling tot de officiële stembiljetten, waarop ook de kandidaten per partij staan en meer partijen). Leg uit dat ze maar op één partij mogen stemmen (normaal gesproken is dat één persoon).

Kiezers kunnen desgewenst blanco stemmen. Iemand stemt blanco als hij geen enkel vakje van het stembiljet aankruist. Een blanco stem heeft, net als het uitbrengen van een ongeldige stem, geen enkele invloed op de zetelverdeling. Voor de berekening van de uitslag worden uitsluitend de op de kandidaten uitgebrachte stemmen geteld. Het is dus een misvatting dat een niet-uitgebrachte stem naar de grootste partij gaat. Een blanco stem wordt wél meegenomen bij het bepalen van de opkomst: het aantal mensen dat naar het stembureau is gekomen om te stemmen.

Een ongeldige stem is:

- een stem met een ander dan het officiële stembiljet
- een stem waarbij de kiezer op het stembiljet niet, door het geheel of gedeeltelijk rood maken van het witte stipje in een stemvak, op ondubbelzinnige wijze heeft kenbaar gemaakt op welke kandidaat hij zijn stem uitbrengt, of waarbij op het stembiljet bijvoegingen zijn geplaatst waardoor de kiezer kan worden geïdentificeerd.

Stap 7

Laat het stembureau de stemmen tellen. Het stembureau verzamelt de volgende gegevens:

1. Aantal aanwezige stemgerechtigden
2. Aantal uitgebrachte stemmen (de opkomst is aantal uitgebrachte stemmen gedeeld door aantal stemgerechtigden)
3. Aantal *geldig* uitgebrachte stemmen. De *niet-geldige* stemmen worden apart gelegd en niet bij het bepalen van de uitslag meegerekend. (Uitleggen waarom ze ongeldig zijn.)
4. De verdeling per partij wordt bekend gemaakt: centraal voor de groep, mogelijk stand op stoel; eerst de partijen zonder stemmen, dan die met één stem etc. tot de winnaar bekend is.

Stap 8 (optioneel)

Nu heeft u een uitslag. Reken die om naar 150 zetels.

Ga naar <http://tools.prodemos.nl/> (zonder www) en ga naar Stemresultaat. Vul daar de stemuitslag in. U krijgt dan direct de berekening van de zetelverdeling; daarbij zijn de restzetels ook berekend. Vraag de studenten welke partijen samen een coalitie kunnen vormen om 'de helft + 1' aan zetels te halen.

Men noemt nu zonder twijfel de paar grootste partijen op. Aan jou de taak om ze te confronteren met de vraag: "Is dat ook een waarschijnlijke coalitie, passen die 2 of 3 partijen wel bij elkaar?" Leg dus uit dat het niet alleen gaat om het aantal zetels dat partijen samen hebben, maar óók om de vraag of ze inhoudelijk kunnen samenwerken. De kans dat GroenLinks en PVV samen in een kabinet gaan zitten is (bijna) nul. De kans dat er een kabinet met o.a. PvdA en/of VVD komt is redelijk groot.